

Особливості діяльності психолого-педагогічного супроводу в професійно-технічних навчальних закладах освіти в сучасних соціально-економічних умовах.

В статті розглянуто реалізацію інноваційних підходів, які спрямовані на забезпечення всебічного розвитку творчого потенціалу особистості учня професійно-технічного навчального закладу, підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників на засадах розвитку продуктивної навчально-пізнавальної діяльності та роль психолого-педагогічного супроводу в професійному закладі освіти.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, інноваційні підходи, підготовка кваліфікованих робітників.

Геополітичні, соціальні, економічні та екологічні потрясіння останнього десятиріччя ХХ століття мають цивілізаційне значення; вони стають дуже стрімкими, неперервними, напруженими і занадто прискореними; впливають на всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Змінюється все: характер праці, яка все більше стає інтелектуальною, економічна діяльність формується на засадах ринкової економіки з урахуванням тенденцій розвитку науково-технічного прогресу; оновлюється виробниче обладнання, через розширення соціальних контактів створюються нові організаційні форми роботи.

Ці загальнопланетарні зміни потребують від майбутніх молодих фахівців, учнівської молоді ПТНЗ, професійної й соціальної мобільності, конкурентоспроможності, неперервної освіти та постійного професійного самовдосконалення. Актуальне завдання сучасного суспільства - це сприяти розвитку й становленню Людини, духовно та інтелектуально розвинутої, фізично здорової, здатної чітко та ясно мислити, правильно й красиво говорити, швидко адаптуватися до Світу інформації, яка постійно змінюється.

Система професійно-технічної освіти - це соціальний інститут, який має свою специфіку в професійній структурі освітнього комплексу, завдання якого полягає в створенні необхідних умов для задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних фахівцях робочих спеціальностей в соціально-економічному просторі сьогодення.

У зв'язку з цим, має змінитися і саме ставлення до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, які оволодівають професійними знаннями та майстерністю, де головним для учнівської молоді ПТНЗ стає не просте накопичення знань і досвіду діяти за певними програмами та алгоритмами, сформованість навчально-пізнавальних умінь, навичок, стійких професійно-пізнавальних інтересів, які направлені на саморозвиток й самовиховання, на удосконалення здатності швидко адаптуватися до сучасних умов виробництва, на володіння професійною гнучкістю та мобільністю, на розвиток мотивації до професійного зростання.

Реалізація інноваційних підходів, які спрямовані на забезпечення всебічного розвитку творчого потенціалу особистості учня професійно-технічного навчального закладу, підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників на засадах розвитку продуктивної навчально-пізнавальної діяльності є провідним завданням професійно-технічної освіти сучасності.

Основною метою ППС є соціальний розвиток професійних закладів освіти через використання людських чинників, також індивідуальний розвиток кожного суб'єкта навчально-виховного процесу, підвищення його творчого потенціалу; інноваційна, освітня діяльність педагогів, яка пов'язана з упровадженням особистісно-зорієнтованих технологій організації педагогічного процесу; соціалізація й індивідуальний розвиток учнів; запровадження ефективних психологічних технологій у практику освіти.

Психологічна служба професійної освіти спрямовує свою діяльність на забезпечення психологічної складової навчально-виховного процесу, на створення сприятливих умов

для розвитку індивідуальності кожної молодої особистості, для збереження її здоров'я, з метою допомоги набуття професійної майстерності з обраної спеціальності, де провідним напрямком роботи є психолого-педагогічний супровід.

Сучасний психолого-педагогічний супровід, як провідний напрямок роботи психологічної служби, є відповіддю науки й практики на вимоги суспільства гарантувати допомогу та підтримку учнівській молоді професійних закладів освіти у період навчання у ПТНЗ, коли набуваються професійні навички, розкриваються особистісні якості та риси характеру, відкриваються нові можливості та здібності, формуються соціально-культурні погляди, реалізуються поставлені цілі до подальшого професійного зростання.

Актуальність психологічного супроводу навчально-виховного процесу зумовлена новими соціальними вимогами, відповідними стратегічними змінами розвитку освіти України та загальносвітовими сучасними тенденціями.

Основною метою системи психологічного і соціального забезпечення освіти є підвищення якості доступності послуг в сфері психології та соціальної роботи, спрямованих розвиток здоров'язберігаючих технологій, підвищення адаптивних можливостей учнівської молоді, створення умов для повноцінного та гармонійного розвитку, посилення виховного компоненту системи освіти.

Переорієнтація сучасної освіти вимагає створення сприятливих умов для розробки та застосування інноваційних психолого-педагогічних технологій, насамперед, активних методів та інтерактивних технік, проєктивних методик розвиваючих підходів, які сприяють «психологізації» усього педагогічного процесу.

На забезпечення високої якості набуття професійної майстерності майбутніми фахівцями робітничих професій, яка безпосередньо пов'язана з такими пріоритетними категоріями для сучасної учнівської молоді як самовиховання, самооцінка, саморозвиток, самореалізація, самоповага, здоров'я, адаптивність, компетентність та інші, діяльність спеціалістів психологічної служби спрямовується на забезпечення захисту прав і свобод молоді людини та створення умов комфортного освітнього середовища.

В процесі розвитку особистості майбутнього фахівця особливу роль грає початковий етап навчання в професійно-технічному навчальному закладі, коли складність початкового етапу полягає в переході від загальної (шкільної) до професійної освіти, коли учні стикаються зі зміною соціального оточення і створюють нові форми міжособистісної взаємодії, способи пізнавальної діяльності визначають шлях до професійної майстерності. Пристосування особистості до нових умов навколишнього середовища є адаптацією першокурсників до навчання в закладах професійної освіти, де рівень успішності цього процесу буде гарантом психологічного комфорту, і суттєво позначиться на мотивації до якості навчання обраній професії.

Проблема адаптації, як один з важливих факторів розвитку особистості учня закладу професійної освіти, тією чи іншою мірою привертає увагу як вітчизняних так і зарубіжних науковців, які підкреслюють вплив адаптації на посилення мотивації в навчальній діяльності, на розвиток та саморозвиток інтелектуального, морального й культурного потенціалу майбутнього фахівця, на його самооцінку та створення взаємовідносин з педагогічним колективом і оточуючим середовищем.

Адаптація першокурсників є процесом, який обмежений у часі, інтенсивний за темпом розвитку, створює необхідність у відносно короткий проміжок періоду активно впливати формами виховної та навчальної роботи на процеси опанування молоддю новими соціально-культурними надбаннями, допомагає усунути або, навпроти, засвоїти новий соціальний зміст взаємовідносин і взаємодії на ринку праці, що стає платформою успішної адаптації першокурсників та повноцінного розвитку їх особистісного, фізичного, інтелектуального та професійного потенціалу.

Загальноприйнятим є припущення, що адаптаційний процес не обмежується першим роком навчання, але саме протягом цього періоду найбільш інтенсивно відбувається формування процесу пристосування до нового соціального оточення,

який спрямовано на вироблення в учнівської молоді усвідомленого ставлення до оволодіння змістом навчальної діяльності, розвитком професійних компетенцій та створення нових форм взаємовідносин і взаємодії.

В даний час все більше число учнів, які навчаються у закладах професійної освіти, знаходяться в положенні гострого соціального неблагополуччя. Погана екологія, зростання соціальної агресії, економічні проблеми, розповсюдження наркотиків, наростання міграційних процесів, нестабільність інституту сім'ї, батьківська й педагогічна некомпетентність – ці, та багато інших чинників, стають зовнішніми обмежувачами процесу особистісного й професійного саморозвитку сучасної молоді.

Розглядаючи процес адаптації першокурсників, не можна лишити поза увагою і такі негативні терміни як «навчальний стрес», «школофобія» та інші, що проявляються в різних афективних емоційних станах (тривожність, страх, непевність у собі) і мають тенденцію до тривалого, стійкого їх прояву. Відсутність або неспроможність адаптаційних механізмів в учнів першого убогий навчання може збільшити ці прояви, і суттєво впливати на оволодіння професійними знаннями, головне, унеможливило цілісний гармонійний розвиток молоді.

Таким чином, констатується необхідність в подальшому розвитку спеціалізованої діяльності в системі професійної освіти, що забезпечує дієву соціально-психологічну допомогу учням професійної освіти, з метою попередження виникнення деструктивних моделей поведінки, активізує особистісний потенціал учня, створює оптимальні умови для розвитку взаємозв'язків у системі відносин «викладач (майстер) - учень».

У ході психологічного супроводу між суб'єктами встановлюються партнерське навчальне співробітництво, близькі відносини, що дозволяють активно впливати на особистість того, кого навчають. В психологічному супроводі провідна роль належить викладачам і майстрам виробничого навчання, діяльність яких побудована на особистісно-орієнтованому підході, в процесі яких створюються передумови суб'єкт - суб'єктних взаємовідносин та взаємодії, з урахуванням інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти.

Саме взаємини системи "учень – викладач (майстер)" є тією соціально-психологічною цариною, де вперше починає розвиватись професійне самопізнання та самоствердження майбутнього фахівця, формується його професійна самосвідомість, закладається модель професійної поведінки й діяльності сучасного робітника.

Психологічний супровід – це тривалий процес, який здійснюється на всіх етапах професійного становлення, розвитку та самоорганізації особистості майбутнього фахівця робітничих професій, в ході якого виникають відносини співтворчості, співробітництва, довіри один до одного, емоційної відкритості тощо.

Ще одним важливим напрямом діяльності психологічного супроводу у закладах професійної освіти є допомога учнівській молоді, яка набуває професійний досвід і майстерність за обраною спеціальністю, у проектуванні життєвої самореалізації через проектування свого особистісного майбутнього та професійного зростання.

Життєдіяльність людини ХХІ століття визначається як процес динамічних швидкісних змін, який постійно ускладнюється: на нього впливають не тільки зовнішні реалії соціального та індивідуального існування й внутрішні перебудови самосвідомості, моральні та емоційні стани, духовні перетворення.

Процес набуття молоддю професійної майстерності відкриває можливості не тільки отримати спеціальність й стає інструментом плекання людини як творця та проектувальника свого життя, організації своєї індивідуальної траєкторії професійного й особистісного розвитку. Особлива роль відводиться тут самовихованню, самотворенню, самопобудові, здійсненню життєвих проєктів, тобто життєтворчості, спрямованих на розкриття сутнісних сил та духовного зростання молоді людини.

Серйозною перешкодою на шляху самовдосконалення молоді людини є не тільки зовнішні обставини й низький рівень її життєвої компетентності, яка проявляється як відсутність необхідних надбань задля побудови програми життєдіяльності, недостатня

обізнаність про свої здібності, соціальні й особистісні можливості; невміння здійснювати вибір життєвих пріоритетів в світі, що динамічно змінюється; недостатня обізнаність про практичний досвід здорового способу життя (подолання психічного напруження, стрес та інші). Оволодіння цими знаннями має велике значення не тільки для життєдіяльності особистості майбутнього робітника, становить суттєву платформу для подальшого становлення та саморозвитку, як особистісного, так і професійного.

Проектування належить до унікальних способів людської діяльності, спрямованої на передбачення майбутнього, створення його ідеального образу, та загалом, вибудовування шляху до самореалізації..

У вихованому процесі важливо зосередити особливу увагу на розвитку в учнів свідомого ставлення до головних, вузлових проблем життєдіяльності; на вироблення навичок перспективного бачення майбутнього, як особистісного, так і професійного, життєвої активності та стилю життя, на розвиток здатності до саморефлексії та саморегуляції (самовиховання, самооцінки, самопізнання), до розвитку соціокультурного світогляду.

За такого підходу, велике значення має високо професійна допомога, де основну увагу у вибудовуванні траєкторії психолого-педагогічного супроводу слід приділити питанню формування професійної компетентності у спеціалістів, які створюють умови для соціально-психологічної підтримки, (психологів, соціальних педагогів та інші), їх готовності до виконання не лише функціональних завдань, також для надання системи послуг, які потребують учасники навчально-виховного процесу: учні, батьки, викладачі, майстри виробничого навчання та інші педагогічні працівники.

Створення та впровадження сучасних інноваційних підходів в системі психолого-педагогічних заходів для активізації мотивації до саморозвитку, самовиховання та самореалізації учнівської молоді професійних закладів освіти надає можливість сприяти розвитку проектних технологій, які спрямовують молодь до усвідомленого процесу життєдіяльності, оволодіння стратегіями самопобудови саме через професійне проектування майбутнього.

В статье рассматривается реализация инновационных подходов, которые направляются на обеспечение всестороннего развития творческого потенциала личности студента профессионально-технического образовательного учреждения, а также, подготовку квалифицированных специалистов на принципах развития производительной образовательно-познавательной деятельности и роль психолого-педагогического сопровождения в профессиональном учебном заведении.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, инновационные подходы, подготовка квалифицированных специалистов.

Features of activity of psychology is pedagogics accompaniment are in professional technical educational establishments of education in modern socio-economic terms.

Realization of innovative approaches which are directed on providing of comprehensive development creative potential of personality student of professional technical educational establishment is considered in the article, upgrading preparation of skilled workers on principles of development of productive educational-cognitive activity that role of **psychology is pedagogics** accompaniment in professional establishment of education.

Keywords: psychology is pedagogics accompaniment, innovative approaches, preparation of skilled workers.